

Färdplan

Minskad klimatpåverkan från byggande till 2030

En del av utvecklingsuppdraget "*Minska klimatpåverkan*"

Mitt i möjligheterna | sollentuna.se

Sollentuna

Färdplan för minskad klimatpåverkan från byggande

Denna färdplan har tagits fram som en del av kommunfullmäktiges beslutade utvecklingsuppdrag "Minska klimatpåverkan" med syfte att minska klimatpåverkan från kommunkoncernens verksamheter. Färdplanen ska fungera som ett stöd och tydliggöra hur kommunens berörda kontor och bolag ska arbeta för att minska klimatpåverkan inom planering, byggnation och anläggning. Färdplanen beskriver en sammanfattande inriktning och ett gemensamt åtagande för den samordnade projektorganisationen samt kommunens viljeriktning och ambition på området. Aktiviteter kopplade till färdplansarbetet är en integrerad del av kommunens målstyrning med budget, verksamhetsplanering och uppföljning. Planen bidrar även till att nå målen i Sollentuna kommuns "Policy för Agenda 2030", "Klimatpolicy" samt "Policy för hållbart byggande".

Färdplanen har tagits fram i ett koncernövergripande samarbete och med stöd av RISE Research Institutes of Sweden. Inspiration och kunskap har hämtats från andra redan framtagna färdplaner och strategier. Nuläge i form av behov, utmaningar, hinder och möjligheter samt önskad målbild har identifierats och legat till grund till framtagna åtgärdsområden och aktiviteter i färdplanen. Aktiviteterna har sorterats in i sju åtgärdsområden;

Åtgärdsområden

- Bevara, omvandla och förvalta
- Klimatprioriterad fysisk planering
- Cirkulärt byggande och resurseffektivitet
- Klimatsmart produktion
- Hållbara inköp
- Beräkning och uppföljning
- Samverkan och incitament

För att genomföra färdplanen behövs resurser, rätt prioriteringar samt samverkan och kunskapsutbyten, både internt och externt. Även fortsatt arbete i flera arbetsgrupper för att utforska och genomföra aktiviteter framåt. Gemensamma beslut och förutsättningar underlättar en förflyttning för att tillsammans testa innovationer, nya arbetssätt och metoder.

Upphandling är ett viktigt verktyg i arbetet framåt liksom mer systematiska lösningar och samverkan inom till exempel återbruk, masshantering, ROT-projekt, samlokalisering, fysisk planering och beräkningar. Utpekade och berörda verksamheter ansvarar för genomförandet och att implementera arbetet i verksamhetsplanering och uppföljning samt planera för eventuella ekonomiska och personella resurser.

Bygg- och fastighetssektorn står för omkring 22 procent av Sveriges klimatutsläpp, 50 procent av den globala materialanvändningen samt 40 procent av Sveriges genererade avfall. För att nå Sveriges mål om netto-nollutsläpp till 2045 måste utsläppen minska kraftigt.

Från och med 2022 gäller krav på klimatdeklaration vid uppförande av nya byggnader och en utredning pågår av Boverket hur införandet av gränsvärden kan påskyndas och hur tillämpningen av klimatdeklarationer kan vidgas.

Inom regeringsinitiativet "Fossilfritt Sverige" har "Färdplan för fossilfri konkurrenskraft: Bygg och anläggningssektorn" tagits fram för att minska klimatpåverkan och nå det

nationella klimatmålet. Färdplanen lanserades 2018 och uppdaterades 2024.

Sedan 2023 är Sollentuna kommun, medlem i Klimatarena Stockholm som är ett samverkansforum för kommuner, företag och akademi för en hållbar bygg- och anläggningssektor i Stockholms län. Sollentuna har skrivit på Klimatarena Stockholms klimatlöfte. Flera medarbetare är aktiva i olika projekt och arbetsgrupper.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	4
1.1 Syfte	5
1.2 Organisation.....	5
1.3 Metod och processbeskrivning	6
2. Nuläge, utmaningar och hinder	8
2.1 Nuläge	8
2.2 Utmaningar och hinder	12
3. Målbild och önskvärt läge 2030	14
3.1 Klimatmål byggande.....	14
3.2 Beskrivning av klimatmål och avgränsningar	14
3.3 Målbild - hur ser det ut när vi har lyckats?	15
4. Genomförande och uppföljning	20
4.1 Vägledande principer	20
4.2 Åtgärdsområden	23
4.3 Rekommendationer för realisering av färdplan.....	24
4.4 Prioriterade aktiviteter och åtaganden.....	28
5. Bilagor	30
Bilaga 1 – Vägledning – målnivåer och beräkningsanvisningar för minskad klimatpåverkan från byggande	
Bilaga 2 - Omvärld och trender	
Bilaga 3 – Trendanalys - Residens Framsyn	
Bilaga 4 – Referenslista	

1. Bakgrund

För att tydliggöra inriktningen på utvecklingsarbetet för flera nämnder kopplat till ett övergripande mål har kommunfullmäktige beslutat (dec 2022) om ett särskilt utvecklingsuppdrag inom kommunkoncernen – ”Minska klimatpåverkan”. Syftet med utvecklingsuppdraget är att **minska klimatpåverkan i kommunkoncernens verksamheter**.

Utvecklingsuppdraget fokuserar inledningsvis på **byggande** och **inköp av livsmedel** på grund av att dessa områden visat sig vara två av de största utsläppsposterna från kommunens verksamheter (miljöspendanalys, 2021).

För att förstå vilken utsläppsminskning som behöver ske, har Sollentuna kommun tagit fram en koldioxidbudget, som anger ramen för vilket utsläppsutrymme kommunen har att hushålla med för att hålla sig inom hållbara nivåer i enligt Parisavtalet. Koldioxidbudgeten avser hela kommunkoncernens utsläpp och styrgränser har satts upp för hur utsläppsminskningen behöver se ut framåt. För att mäta och styra utsläppsminskningen inom byggande och inköp av livsmedel har milstolpar beslutats i kommunfullmäktige (2024) i linje med styrgränserna.

Beslutad milstolpe för byggande är; **Till 2030 är klimatpåverkan från byggskedet i kommunkoncernens byggprojekt minst 50 procent lägre** (basår 2020, se bilaga 1). Fler milstolpar behöver identifieras för att styra utsläppsminskningen från andra skeden i planerings- och byggprocessen. Den här färdplanen är framtagen för att utgöra grunden för hur vi ska arbeta med att minska klimatpåverkan från byggande.

Kommunstyrelsen leder arbetet utifrån miljö- och klimatnämndens beredning. Sollentuna

Kommunfastigheter AB (SKAB), Sollentuna Energi & Miljö (SEOM), Sollentunahem AB (SHAB), samt samhällsbyggnadsavdelningen (SBA) ska bidra till genomförandet avseende byggande, men även övriga kommer bli berörda, t ex utbildningskontoret, vård- och omsorgskontoret med flera i egenskap av behovsägare och lokalnyttjare.

Färdplanen ska även bidra till att nå Sollentuna kommuns ”Policy för Agenda 2030”, ”Klimatpolicy” samt ”Policy för hållbart byggande”. Övriga närliggande styrande dokument är kommunens energiplan, arkitekturpolicy, avfallsplan samt översiktsplan med flera. I projektplanen för utvecklingsuppdraget finns detta beskrivet mer ingående.

Sollentuna kommun har direkt rådighet över den kommunala verksamheten och det som planeras, byggs, renoveras och förvaltas i kommunens regi, såsom byggnader, anläggningar av olika slag samt offentliga miljöer. Kommunen har även rådighet i sin roll som markägare, både vid markförsäljning och i markförvaltningen samt som fastighetsägare och ägare av planmonopolet. Även om kommunen inte har direkt rådighet över det som planeras och bygg på icke kommunal mark, så har kommunen en viktig roll som, föregångare, beställare, dialogpartner, rådgivare, och möjliggörare för att driva förändring tillsammans med de aktörer som verkar i och med kommunen.

Genom att tydligt visa kommunens ambitionsnivå gällande cirkulärt och hållbart byggande kan kommunen bidra till en hållbar utveckling och inspirera andra att följa efter.

För att nå målen och bli en föregångare krävs samordnade insatser, resurser och rätt prioriteringar inom kommunens olika nämnder, bolag och verksamheter, där varje part har ett ansvar att bidra till ett mer hållbart byggande.

1.1 Syfte

Denna färdplan har tagits fram i syfte att tydliggöra hur berörda parter ska arbeta och vilka vägledande principer som gäller för att minska klimatpåverkan från byggande där kommunen har rådighet. Förutom att ge stöd och visa kommunens väg framåt visar

färdplanen kommunens viljeriktning och ambitioner på området. Frågan behöver uppmärksammas i nybyggnation, underhåll, renovering, ombyggnation, tillbyggnad, i lokalresursplaneringen, vid markförsäljning och förvaltning samt i fysisk planering och genomförande av lokal-anskaffningsprojekt.

1.2 Organisation

Projektorganisationen är strukturerad med en övergripande strategisk beredningsgrupp, styrgrupp samt projektgrupp med deltagare från hela kommunkoncernen (se illustration 1).

Illustration 1: Organisationsbild utvecklingsuppdrag Minska klimatpåverkan.

1.3 Metod och processbeskrivning

Arbetet med färdplanen har genomförts i en iterativ process som stegvis tagit sig an olika moment. Ingående delar har arbetats fram genom olika workshops, projektmöten, intervjuer och omvärldsbevakning med mera (se illustration 2).

Nulägesanalys

Det första steget i processen var att identifiera nuläge genom att kartlägga hur verksamheterna arbetar idag, vilka hinder och utmaningar som finns, samt vilka mål och målkonflikter som existerar. Analysen utgör ett utgångsläge för att jämföra framdrift och projektresultat längre fram samt ligger till grund för de identifierade åtgärdsområdena och aktiviteterna som behöver genomföras för att minska klimatutsläppen. Nulägesanalysen har uppdaterats löpande när ny information har

tillkommit. Läs mer om resultatet från arbetet med nulägesanalysen under kapitel 2.

Mål och målbild

Det andra steget i processen var att identifiera vilken målbild organisationen vill sikta mot och vilka delmål och milstolpar som behövs. Målbilden utgör grunden för vilken riktning arbetet ska ta framåt samt ett underlag för att planera insatser, resurser och investeringar. Läs mer om resultatet från arbetet med mål och målbild under kapitel 3.

Åtgärdsområden och aktiviteter

Det tredje steget i processen var att, utifrån aktuellt nuläge och önskad målbild, identifiera inom vilka åtgärdsområden aktiviteter behöver genomföras för att styra arbetet i rätt riktning och bidra till önskad förflyttning från nuläge

mot mål. Inom respektive åtgärdsområde togs sedan relevanta aktiviteter fram genom workshops med alla berörda verksamheter. Aktiviteterna har sedan bearbetats, prioriterats, konkretiserats samt itererats i verksamheterna. Läs mer om resultatet från arbetet med åtgärdsområden och aktiviteter under kapitel 4

Färdplan

Ovan beskrivna moment (se även illustration 2) ligger till grund för innehållet i denna färdplan som beskriver nuläge, målbild samt vägen dit i form av vägledande principer, åtgärdsområden, rekommendationer och aktiviteter. Som ett separat dokument till färdplanen finns en aktivitetslista med konkreta aktiviteter inom respektive åtgärdsområde och för respektive enhet.

Färdplanen sammanfattar det gemensamma åtagandet och säkerställer processtöd för planering och uppföljning. Identifierade aktiviteter i aktivitetsplanen är en integrerad

del av verksamhetsplaneringen och uttrycks i nämndernas och verksamheternas verksamhetsplaner och budgetunderlag inom ramen för målstyrningsprocessen.

Aktivitetsplanen är ett levande dokument som uppdateras, kompletteras och följs upp löpande. Det är respektive organisations ansvar att implementera, genomföra och följa upp aktiviteter i sin egen verksamhetsplan samt beskriva verksamhetsförändring och behov i ordinarie mål- och budgetprocess.

Klimatberäkningar är nyckeln för att jämföra olika planer, metoder och materials klimatpåverkan, samt kunna följa upp arbetet och bli ett underlag i beslutsprocesser. Även den ekonomiska styrningen kommer vara viktig för att möjliggöra färdplanens ambitioner, tillse att de resursbehov som uppstår vid genomförandet tillgodoses och att det finns en samsyn hos alla berörda parter om intentionen med detta utvecklingsuppdrag.

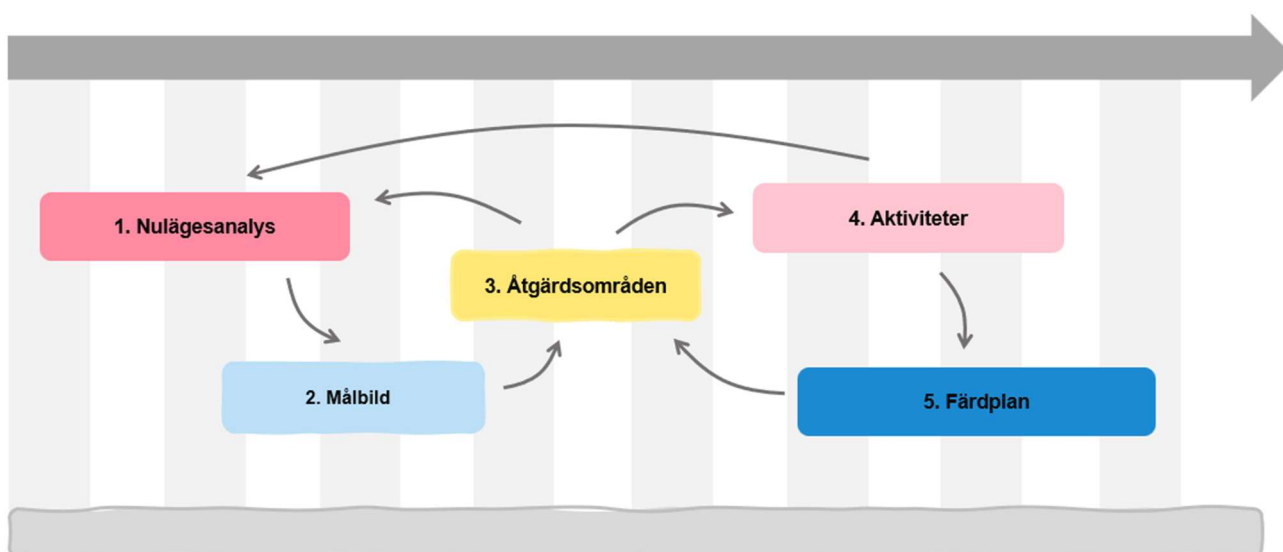

Illustration 2: Iterativ process för färdplansarbetet.

2. Nuläge, utmaningar och hinder

Sollentuna kommunkoncern förvaltar, bygger och utvecklar kommunens mark, lokaler, hyresbostäder vägar, infrastruktur, parker och anläggningar samt säljer och förvaltar mark. Inom kommunkoncernen finns flera enheter som på ett eller annat sätt är involverade i planering och genomförande av samhällsplanering, lokalförsörjning och olika byggprojekt.

2.1 Nuläge (2024)

Sollentuna kommunfastigheter AB (SKAB)

SKAB är ett helägt kommunalt bolag som äger och förvaltar kommunens samhällsfastigheter (kulturfastigheter, skolor, förskolor, gruppboenden och idrottsanläggningar) och utvecklar fastigheter utifrån kommunens behov och prioriteringar.

SKAB ställer i sina entreprenadupphandlingar i dagsläget få miljökrav i tidigt skede utöver lagkrav (BBR och PBL). I de senaste upphandlingarna har Policy för hållbart

byggande legat som bilaga i AF-delen. I större projekt och i samverkan utarbetas en gemensam miljöplan tillsammans med entreprenören, där gemensamma mål tas fram. I mindre projekt inarbetas beställarens krav men inget ytterligare.

SKAB arbetar idag mot energimål som framgår i kommunens energiplan där energiprestandan i nybyggnation ska motsvara minst Miljöbyggnad Silver, samt kontinuerligt arbete med driftoptimering och energieffektiviseringsåtgärder.

Sollentunahem AB (SHAB)

SHAB är ett helägt kommunalbolag som utvecklar och förvaltar hyreslägenheter och kommersiella lokaler inom Sollentuna (5000 hyreslägenheter, 200 kommersiella lokaler och 3000 garage och p-platser). Sollentunahem har direktiv på att erbjuda lägenheter med marknadsmässiga hyror.

SHAB följer allmännyttans klimatinitiativ att senast 2023 ha en fossilfri allmännytta samt 30 procent lägre energianvändning till 2030 jmf 2007 (SHAB har dock satt ett högre mål som är 40 procent). SHABs egna fordon är 100 procent fossilfria.

I entreprenadupphandlingar för nyproduktion ställs krav på klimatdeklaration, tillämpning av Byggvarubedömning (BVB) samt att bygga enligt Miljöbyggnad (Silver för nyproduktion och Brons för ROT-projekt). I alla byggprojekt tas ett miljöprogram fram.

Sollentuna Energi och Miljö (SEOM)

SEOM är Sollentunas lokala energi- och miljöbolag. SEOMs uppdrag är att utveckla, bygga och underhålla infrastruktur i Sollentuna för hållbara och säkra leveranser av el, fjärrvärme, fiber, TV, vatten och avfallshantering.

SEOM har en bilaga "Krav miljö, kvalitet och social hållbarhet" som läggs med vid de upphandlingar där det är relevant, vilket är de flesta upphandlingar som görs. I entreprenadupphandlingar biläggs den alltid. I bilagan finns krav på bland annat fordon och bränslen.

Projektgenomförandegruppen (PGG)

PGG är en del av Tekniska enheten på Samhällsbyggnadsavdelningen och ansvarar för genomförandefasen i samhällsbyggnadsprojekt och utbyggnad av allmän plats. PGG har sedan några år tillbaka ett verktyg för att göra LCA-analyser av de största projekten

varje år. Verktöget kan visa hur olika materials klimatpåverkan ser ut för att kunna jämföra olika val. PGG ställer också vissa krav på asfaltsbeläggning, bränslen och fordon i dagsläget.

Lokalförsörjningsenheten (LFE)

LFE är kommunens stödfunktion för lokal-försörjning och är en del av kommunledningskontoret. LFE's grunduppdrag är att möta de kommunala verksamheternas behov av ändamåls-enliga, kostnadseffektiva och hållbara lokaler och anläggningar som skapar förutsättningar för hög kvalitet i verksamheten, effektivt lokalutnyttjande, god och säker arbetsmiljö samt ekonomi i balans. Miljö och klimat är i dagsläget inte en stor del av de behovsanalyser som görs och inte heller med i lokalbeställningar.

Lokalutnyttjande nämnder och verksamheter

Kommunens nämnder är i behov av lokaler, anläggningar och boenden för att kunna bedriva sin verksamhet. De större och mer omfattande behoven initieras årligen inom arbetet med lokalresursplanen och nämndernas inventering av lokalbehov, som sker i samarbete mellan kontoren och lokalförsörjningsenheten. Mindre behov, som hyresgäst Anpassningar, initieras löpande och behovsanmäls till lokalförsörjningsenheten. När ett behov har identifierats genomförs en behovsanalys där lokalutnyttjande verksamhet och nämnd ansvarar för att beskriva sina behov och hur lokalerna ska stödja verksamhetsidén. Behovsanalysen utgör underlag för kommande steg i projektet (lokaliseringsutredning, förstudie osv.) i enlighet med kommunens regler för lokalanskaffning. Verksamheterna formulerar i dagsläget sällan miljö- och klimatmål eftersom de oftast saknar kompetens inom området. Utöver det har verksamheterna vanligtvis få incitament att arbeta mot mer hållbara lösningar när olika alternativ för att tillgodose behoven utvärderas.

Samhällsplaneringsenheten (SPE)

SPE är en del av Samhällsbyggnadsavdelningen och arbetar med strategiska planeringsfrågor som översiktlig planering, fysisk planering genom detaljplanering, exploateringsverksamhet, markförvaltning samt bereder fastighetsärenden.

Översiktsplanen styr kommunens markanvändning kopplat till bevarande och utveckling. Till den finns tematiska fördjupningar, till exempel en plan för urban grönstruktur.

Nya planförfrågningar avseende stadsbyggnadsprojekt viktas idag till 15 % avseende klimat enligt Samhällsbyggnadsavdelningens prioritetsgrund. Nya mindre planförfrågningar bedöms inte alls idag utifrån ett klimatperspektiv. Som stöd i planprocessen finns miljöplanerare och ekolog som bidrar med viktig input i granskning av detaljplaner.

Försäljning av kommunal mark via markanvisningar har tidigare inte innehållit några klimataspekter. Först under slutet av 2024 genomfördes en markanvisning med klimatincitament där aktören ges rätt till visst prisavdrag på marken, om aktören erhåller avdraget vet vi först vid slutbesked vilket planeras till år 2027.

Under 2024 har SPE startat två stycken cirkulära samhällsbyggnadsprojekt, vilka syftar till att genomföra markanvisningsprocesser på ett sådant sätt som främjar cirkulärt byggande så att mängden avfall minimeras och mängden återanvändning av material maximeras i syfte att minska klimatpåverkan.

Vid utveckling av privatägd mark kan det krävas ett exploateringsavtal som reglerar ansvar och kostnader kopplat till genomförandet av kvartersmarken och berörd allmän plats. Kommunens mark- och exploaterings-

verksamhet ansvarar för att ta fram, teckna och följa upp exploateringsavtalen. Vilka krav som ställs i kommunens genomförandeavtal regleras i kommunens riktlinjer för exploateringsavtal. Kommunens mark- och exploateringsverksamhet ansvarar även för att upprätta tomträttsavtal, nyttjanderättsavtal och andra markupplåtelser.

Inköpsenheten

Eftersom inköp och upphandling pekats ut som ett viktigt instrument för klimatomställningen har inköpsenheten förstärkt sitt team med en hållbarhetsstrateg som arbetar strukturerat för att bidra till utvecklingsuppdragets mål. Redan idag finns krav, i våra entreprenadmallar, på att 100 % förnybara bränslen samt alltid ska användas. Flera andra initiativ för att minska klimatpåverkan har genomförts.

Samverkan

Som en viktig del i detta arbete har Sollentuna skrivit på Klimatarena Stockholms (KLAS) klimatlöfte och deltar aktivt i olika arbetsgrupper för att höja kompetensen inom området.

KLAS har för närvarande fyra arbetsgrupper; återbruksmarknad, klimatsmarta material, anläggning samt cirkulär planering. Sollentuna deltar i flera arbetsgrupper och är särskilt involverade i arbetsgruppen för cirkulär planering där bl a en guide för cirkulär markanvisning tagits fram och ett pågående arbete pågår gällande cirkulära detaljplaner. Sollentuna deltar också i ett särskilt EU-finansierat projekt ”Klimatarena Stockholm bygger cirkulärt”, där Sollentuna deltar med två lärande case.

Sollentuna kommun är även medlemmar i Klimatkommunerna och deltar i ”Beställarnätverk för klimatneutral anläggningssektor”.

Beräkning och uppföljning

Under 2024 beslutades det om en ny milstolpe inom utvecklingsuppdraget för att styra och ange riktningen för utsläppsminskningen från byggandet. Där målet är att minst halvera klimatutsläppen från byggskedet mellan 2020-2030 (se vägledning i bilaga 1).

”Vi upplever en kompetensbrist när det gäller att formulera och följa upp krav. Vi behöver en resurs som kan bistå och säkerställa att vi kan ställa relevanta och hållbara krav i samband med upphandlingar.”

Citat hämtat från intervjustudie genomförd i projekt Residens Framsyn.(RISE)

Klimatpåverkan från kommunens byggande följs för närvarande upp via en miljöspendanalys som genomförs en gång per år. En miljöspendanalys analyserar kommunens inköp och investeringar och översätter dem till klimatutsläpp. Analysen avseende byggande inkluderar inte bolagens inköp och investeringar, varför detta är ett ofullständigt sätt att mäta och följa upp det verkliga utfallet på och resultatet innehåller stora osäkerheter.

Från och med 2025 kommer klimatberäkningar att genomföras i alla nuvarande och kommande byggprojekt enligt vägledning i bilaga 1, vilket ger oss möjlighet att öka kompetens kring klimatpåverkan för olika moment, metoder, planer och byggmaterial samt utgöra underlag för olika val och beslut. Det kommer också ge oss möjlighet att mäta och följa upp det verkliga utfallet samt ställa krav på en stegvis utsläppsminskning mellan 2020 och 2030. Vägledning för hur vi ska beräkna och vilka målnivåer vi ska sikta på återfinns i bilaga 1 – ”Vägledning – målnivåer och beräkningsanvisningar för minskad klimatpåverkan från byggande”.

I och med att det verkliga utfallet kommer räknas fram via klimatberäkningar för kommunens byggprojekt innebär detta att uppföljning av byggandet klimatutsläpp övergå från att använda miljöspendanalysens resultat till att mäta och följa upp det faktiska utfallet. På vilket sätt detta ska följas upp, sammanställas och rapporteras kommer att arbetas fram. Men resultatet kommer följas upp som indikatorer i kommunens planerings- och uppföljningsprocess.

Miljöspendanalysen kommer fortsättningsvis användas för att mäta kommunens totala utsläpp för analys av minskningstakt och utsläppsutrymme.

2.2 Utmaningar och hinder

Nedan är resultatet av det som framkom i workshops med projektorganisationen under framtagandet av nulägesanalysen.

Ekonomi och prioritering av medel

Att balansera investeringar i miljöinitiativ med andra prioriteringar som omsorg och utbildning är en komplex uppgift. Enligt lokalresursplanen framgår som ett mål att lokalinvesteringar måste hållas låga för att inte leda till höga hyror, för att frigöra utrymme för de som nyttjar lokalerna, till god pedagogisk verksamhet och välfungerande omsorg. När det gäller hållbarhetsambitioner saknas idag incitament för lokalnyttjarna att kravställa det. Det är också svårt att formulera tydliga hållbarhetsmål i projekten. Sollentunahem och SEOM styrs också av affärsmässiga bolagskrav, vilket gör det svårt att balansera dessa med klimatkrav. Brådskande projekt och sena investeringsbeslut försvårar dessutom möjligheten att fatta optimala beslut för klimatet.

Gemensam målsättning och styrning

Det saknas tydlig styrning och gemensamma mål för att minska klimatpåverkan inom kommunens byggande. Kommunala bolag fokuserar på kostnadseffektivitet snarare än klimat-effektivitet, trots att kommunen har styrdokument som pekar på minskad klimatpåverkan. För att skapa tydlighet behövs gemensamma mål, delmål och milstolpar som följs upp och vissa investeringar får göras om behov finns. Varje byggprojekt bör ha tydliga klimatmål som styr projektet från början till slut.

Lokalresursplanering och markstrategi

Kommunen äger mycket mark, men bara en liten del är lämplig för exploatering. Översiktsplanen styr mot en resurseffektiv markanvändning, men det saknas en tydlig strategi för hur kommunen ska förvärva och förvalta mark för framtida lokalbehov. En inventering av markinnehavet och en markstrategi behövs för att säkerställa att marken används på bästa sätt. Det saknas även en tydlig strategi och regler för samlokalisering och samnyttjande av verksamhetslokaler inom kommunen för att minska behovet att bygga nytt.

Tidiga skeden och fysisk planering

Stadsplanering är ett kraftfullt verktyg för klimatomställning, men det är svårt att förutse konsekvenserna av tidiga ambitioner. Översiktsplanen styr mot en resurseffektiv markanvändning, men kan ännu mer tydligt visa vilka platser som är lämpliga för byggnation och vilka som bör bevaras. Det behövs också verktyg för att bedöma markens lämplighet och planernas klimatpåverkan. Detaljplaner kan tappa hållbarhetsfrågan på vägen och det saknas bedömningar av markens lämplighet ur ett klimatperspektiv. De kan också vara för detaljstyrande vilket kan motverka användning av återbruk, klimatlösningar samt innovation. Gamla beslut behöver ifrågasättas och omvärderas om de inte linjerar med nuvarande mål och ambitioner.

Byggskedet och funktionskonflikter

Det ställs få krav på minskade klimatutsläpp under byggproduktionen. Åtgärder som att återanvända massor mellan projekt försvåras av brist på lagringsytor. Vissa hälsoskyddsaspekter, som ventilation och temperatur, kan stå i konflikt med energibesparing.

Uppföljning och IT-stöd

För att kunna beräkna och bedöma klimatpåverkan behövs kompetens, tydliga anvisningar, verktyg och systemstöd. Det behövs också resurser för att följa upp miljökrav och visualisera framdriften mot uppsatta mål.

Brist på kompetens och samverkan

Brist på kompetens inom byggandets klimatpåverkan och hållbara materialval hindrar integrationen av klimatåtgärder.

Det saknas också samverkan mellan verksamheter och bolag som ansvarar för kommunens byggande. Ökad samverkan, kunskapsbyggande och gemensamma mål skulle underlätta arbetet med att leverera kostnadseffektiva projekt med låg klimatpåverkan.

Lagstiftning och nationella krav

Det finns osäkerhet kring hur lagar och regelverk kan stödja eller hindra klimatåtgärder. En ökad förståelse för vilka krav som kan ställas enligt Plan- och bygg-lagen samt tekniska särkrav behövs för att klargöra möjligheterna för miljövänliga förslag. Även avfallslagstiftningen kan vara snårig i fråga om hur material och massor kan återanvändas eller ej, ses som en resurs eller klassas som avfall. Tydlighet behövs och utredningar kring vad som är möjligt eller ej. Klimatåtgärder behöver ske i linje med vad gällande lagstiftning säger.

3. Målbild och önskvärt läge 2030

3.1 Klimatmål byggande

Övergripande mål

Sollentuna kommunkoncerns verksamhet ska reducera sina utsläpp av växthusgaser på ett sådant sätt att kommunen bidrar till att begränsa den globala temperaturökningen till hållbara nivåer.

Delmål (milstolpe)

Till 2030 är klimatpåverkan från byggskedet i kommunkoncernens byggprojekt minst 50 procent lägre*.

* Jämfört med basår 2020, för detaljer se bilaga 1.

3.2 Beskrivning av klimatmål och avgränsningar

Det övergripande klimatmålet avser hela kommunkoncernens verksamhet där kommunen har rådighet. Milstolpen gäller för kommunen och de kommunala bolagens egna bygg- och anläggningsprojekt samt mark som kommunen säljer, exempelvis via markanvisning.

Milstolpen avgränsas till klimatpåverkan från **byggskedet** i byggnadens livscykel.

Vägledning för vilka målnivåer vi ska sikta mot samt hur vi ska klimatberäkna framgår av

Bilaga 1: Vägledning – målnivåer och beräkningsanvisningar för minskad klimatpåverkan från byggande.

Milstolpen anger ramarna för hur vi ska minska klimatpåverkan från byggskedet. Men det är i de tidiga skedena som möjligheterna att påverka för att minska klimatpåverkan är som störst och kostnaden densamma eller relativt låg. Dessutom är det bästa sättet att minska klimatpåverkan från byggnation att inte bygga alls, och/eller använda och anpassa befintligt till nya behov.

Av den anledningen är aktiviteter som sker i tidigt skede exempelvis fysisk planering, val av plats/mark, lokalförsörjningsprocessen och planering av lokalanvändning av största vikt för att minska de totala klimatutsläppen och bidra till att hushålla med kommunens koldioxidbudget. Fler milstolpar kommer därför att behöva identifieras och fastställas för att driva frågan inom andra skeden och områden.

Plan- och bygglagen är styrande för stadsutveckling och sätter ramen för det som byggs, rivs och anläggs av andra aktörer på icke kommunal mark. Kommunen har liten rådighet att ställa krav att dessa projekt ska ha samma klimatmål som kommunen. Här är andra aktiviteter viktiga såsom styra att det byggs på rätt plats med rätt förutsättningar samt att vara ett gott föredöme genom vägledning, rådgivning och information verka för att externa byggprojekt blir lika hållbara som kommunens. Ytterligare utredning behövs för att se vilka möjligheter som finns att samverka och styra externa byggprojekt i samma riktning som kommunen.

3.3 Målbild - hur ser det ut när vi har lyckats?

Nedan är resultatet av det som framkom i workshops med projektorganisationen under framtagandet av målbild 2030. Detta ska ses som en visionsbild hur vi önskar att det ser då.

Hur vi planerar för byggnation

Tillväxtmålen är i enlighet med realistiska och hållbara principer.

Befintliga byggnader är en resurs som vårdas och utnyttjas optimalt för kommunens behov. Lokaler som är flexibla och anpassningsbara minskar behovet av omfattande framtida ombyggnationer. En noggrann översikt över det befintliga byggnadsbeståndet möjliggör prioriteringar kring vad som bör bevaras och vad som bör omvandlas.

Att förändra en byggnads användningsområde är enkelt. EUs och branschens resurshierarki är vägledande vid all planering, exploatering och byggnation och vi tittar först på om vi verkligen behöver bygga, därefter vad vi kan bevara och sedan vad vi kan återanvända i alla projekt. Vi bygger på rätt plats, på rätt sätt med rätt förutsättningar och bygger inte på mark som är olämplig (till exempel utifrån översvämnings-risk, innebär stor klimatpåverkan eller förlust av naturvärden).

Vi planerar, projekterar och designar våra byggnader resurseffektivt, med låg klimatpåverkan och med klimateffektiv utformning och placering. Flexibilitet och demonterbarhet är med i planeringen av alla projekt. Både arkitektur och klimat värderas i utformning av våra byggnader, där båda värderas lika tungt.

Vi har resurser och systemstöd som hjälper oss att bedöma och utvärdera våra planers, projekts och strategiers klimatpåverkan på ett enkelt sätt.

Upphandling och inköp

Offentliga inköp används som ett effektivt styrmedel för att nå vårt klimatmål. Alla kommande och omförhandlade avtal innehåller krav i linje med de nya klimatambitionerna. Vi ställer klimatkrav vid alla överlåtelse, markanvisningar, upphandlingar och inköp. Vi följer upp alla klimatkrav och styr klimatpåverkan på ett effektivt sätt.

Till 2030 är klimatpåverkan från byggskedet i kommunkoncernens byggprojekt minst 50 procent lägre.

Fysisk planering

Översiktsplanen och markanvändningskartan styr effektivt mot vårt klimatmål och visar hur koldioxidbudgeten påverkas av översiktsplanen. Översiktsplanen har klimatberäknats och visar tydligt vilka platser som är lämpliga för byggnation och vilka platser som ska bevaras. Det finns en tydlig process för översiktsplan och detaljplan som säkerställer att utvecklingen av kommunen tar hänsyn till samtliga relevanta hållbarhetsaspekter ur ett livscykelperspektiv.

Vi har en plan för samhällsbyggnadsprojekt som innebär att vi bevarar och återanvänder i första hand (gäller även allmän platsmark). Vi prioriterar våra detaljplanprojekt huvudsak utifrån klimat- och naturpåverkan och under planarbetet prioriteras bevarande av befintlig grönstruktur och kollager.

Alla detaljplaner klimatberäknas i tidigt skede för att fungera som ett underlag för alternativa lösningar och prioritering. Detaljplanerna är flexibla för att möjliggöra till exempel återbruk, solceller, innovation, bevarande av byggnader och nya användningsområden med

mera. Höjder regleras inte om det inte behövs. Alla gamla detaljplaner där det finns byggrätter kvar och där genomförandetiden har gått ut har fått en översyn och upphävs vid behov, utifrån vårt klimatmål.

Bygglövsprocessen

Vår bygglövsprocess är linjerad med vårt klimatmål och vi har rutiner för att ge rätt förutsättningar för till exempel återbruk genom att bygglövshandlingar anger en viss flexibilitet som produkter ska hålla sig inom. Rutinerna kring hur vi ger rivningslov är uppdaterad med en tydlig inriktning vad gäller bevarande av byggnader.

Markstrategi

Vi har inventerat kommunens markinnehav och har en markstrategi med tydlig inriktning

för hur vi ska förvärva rätt och bra mark för framtida lokalbehov, naturstrategiska behov, samt masshantering- och återbrukslogistik. Markupplåtelser och markförsäljningar görs med höga klimatkrav i linje med vårt klimatmål.

Lokal- och bostadsbehov

Lokalbehov och bostadsförsörjning bygger på maximerad användning av befintliga byggnader och ombyggnation. Vi har en välfungerande samverkan mellan näringsliv och kommun för att undvika tomma lokaler. Genom att öka användningen av befintliga lokaler kan vi minska klimatpåverkan genom minskad energianvändning, minskade utsläpp och minskat behov av nya byggnader samt byggnadsmaterial. Vi har ett välfungerande system kring lokalanvändning där det finns

multifunktionalitet som norm för att säkerställa att samma lokaler används för en mängd olika verksamheter så de inte behöver stå oanvända helt eller delvis under delar av dygnet.

Vi har välfungerande samverkansprocesser mellan lokalförsörjningsenheten, SKAB, SEOM, Sollentunahem och SBA för att hitta de bästa möjliga lösning för att minska klimatpåverkan i varje enskilt projekt på ett kostnadseffektivt sätt.

Projekt avseende nybyggnation har tydliga klimatkrav i linje med klimatmålet. Resurser och tillräckligt med tid finns för att utreda rätt produkt, rätt metod och rätt plats. Samtliga projekt har från tidigt skede ett tydligt och gemensamt klimatmål som styr projekteringen och planeringen. Att minska klimatpåverkan i våra projekt är prioriterat och får ta tid och resurser.

Standardiserat byggande, så kallat industriella processer, används som en möjlighet för att minska kostnader och klimatavtryck

Hur vi bygger

Vi analyserar noga behovet av att bygga nytt och tittar på andra lösningar i första hand. Det som måste byggas planerar och bygger vi på ett hållbart sätt och inom vår koldioxidbudget.

Vi analyserar våra behov utifrån ett livscykel-perspektiv, väljer rätt plats och bygger inte på mark som är olämplig (till exempel utifrån översvämningsrisk, dåliga markförutsättningar, stor klimatpåverkan och så vidare).

Vi optimerar byggandet för bättre yteffektivitet genom att minska antalet kvadratmeter och utnyttjar redan befintliga byggnader på ett mer effektivt sätt. Det finns en acceptans i att utseende på husen varierar till följd av återbruksprinciper.

Våra kvarter styrs inte av antalet parkeringsplatser utan parkeringsnormen möjliggör parkeringstal noll där det anses lämpligt och är i övrigt flexibel för att undvika garage under mark samt minska risken för till exempel tomma betonggarage.

EUs resurshierarki är vägledande vid all exploatering och byggnation och vi tittar först på vad vi kan bevara och återanvända i alla projekt. Vi har en väl fungerande samverkans-process mellan kommunens olika verksamheter och bolag för att möjliggöra de mest kostnads- och klimateffektiva lösningarna. Kompetensen är hög inom byggandets klimatpåverkan och cirkularitet.

Vi har systemstöd som hjälper oss att beräkna, bedöma och utvärdera våra byggprojekts klimatpåverkan på ett enkelt sätt.

Klimatkrav

Upphandling är ett kraftfullt instrument för att driva på klimatomställningen och vi har resurser för att följa upp alla klimatkrav. Vi ställer klimatkrav i alla våra avtal, mark-anvisningar, byggentreprenader, ramavtal när vi upphandlar.

Projektplan och mål

Alla projekt har en tydlig plan för hur vi ska minska klimatpåverkan från byggskedet. I tidigt skede genomförs ett startmöte med alla inblandade där klimatmål sätts och dokumenteras. Som hjälpmedel gör vi klimatberäkningar som styr om vi bygger, hur vi bygger, vart vi bygger samt med vilka material. I alla projekt finns ett tydligt klimatmål som vi styr emot. klimatmålet följs upp löpande på projektmöten och det finns en tydlig process inom kommunen för hur uppföljning av klimatkrav i våra byggprojekt sker.

För våra stadsutvecklingsområden har vi en tydlig strategi och plan för varför och hur vi utför aktiviteter, till exempel masshantering, logistik, transporter.

Återbruk och material

Hållbara och sunda byggmaterial med låga klimatutsläpp används i alla projekt.

Vi arbetar utefter kommunens återbruksplan och har en strategi för att använda återbrukat material till så stor del som möjligt i våra byggprojekt.

En återbruksinventering görs i alla projekt som innehåller befintliga byggnader eller anläggningar.

Vi har kommunal mark som upplåts för masshantering och materialupplag och processer för att underlätta att återanvända massor och material inom kommunens olika projekt.

Vi har även ett väletablerat regionalt samarbete för effektiv, klimatsmart masshantering som samtidigt minimerar negativa miljö- och hälsoaspekter i övrigt.

Alla våra projekt utgår från att byggnaden och anläggningen ska vara flexibel för att lätt kunna ändra funktion/användningsområde samt är demonterbar för att i framtiden bidra till cirkulär hantering. Vi undviker att i nya planer flytta befintlig struktur.

Klimatåtgärder på byggarbetsplatsen

Alla byggarbetsplatser är fossilfria och mer än hälften är utsläppsfria. Robotar och eldrivna arbetsmaskiner och fordon används i stor utsträckning. Våra byggprojekt genererar extremt lite avfall tack vare bra planering och tydliga processer.

Transporterna är få och massorna återanvänds inom projektet eller kommunen.

Hur vi förvaltar

Vi har stort fokus på underhåll och reparationer för att våra byggnader, vägar och anläggningar ska vårdas och hålla länge samt bevaras. Vi har utvecklat rutiner för att pröva investering i jämförelse med driftspeng i tidigt skede, för att kunna jämföra vad en dyrare investering initialt innebär i driftkostnader, det vill säga räkna fram livscykelkostnaden för olika val.

Underhållet sker utifrån en strategisk underhållsplan med tydliga hållbarhetsambitioner och mål om reduktion av klimatutsläppen. Underhåll/reparationer samt materialval väljs utifrån ett livscykelperspektiv.

Våra fastigheter och anläggningar är energi- och vattneffektiva och försörjs till stor del av förnybar energi. Fastigheterna är uppkopplade till smarta system och övervakas kontinuerligt för effektiv avvikelshantering och åtgärder.

Drift och underhåll sker av egen personal eller av en driftsentreprenör med avgränsade leverantörsled, som vi upphandlat för att säkerställa måluppfyllelse och säker arbetsmiljö.

Hyresgäster uppmuntras med incitament att anamma hållbara beteenden för att maximera livslängden på fastigheter och anläggningar.

Klimatanpassning

Byggnader och anläggningar är utformade för att klara av 100-årsregn och värmeböljor. Grönska kan ha många positiva effekter på klimatet, inte minst på det lokala klimatet. Träd kan användas för att reglera temperaturen på ett naturligt sätt genom att bland annat skapa skugga och bryta vind. Träd och växtlighet kan hantera och rena dagvatten, ta upp luftföroreningar, förhindra erosion och binda koldioxid.

4. Genomförande och uppföljning

En färdplan är ett strategiskt dokument som beskriver vägen från aktuellt nuläge till en önskad målbild och ska vara vägledande i resan mot målet. Nedan följer vägledande principer, åtgärdsområden samt rekommendationer kring hur implementering och uppföljning ska genomföras för att skapa förflyttning. Vi har inte alla svaren idag och resan är en del av målet, varför detta är ett pågående arbete och en iterativ process.

4.1 Vägledande principer

För att minska klimatpåverkan från planering och byggande samt öka det cirkulära byggandet är det viktigt att följa och implementera ett antal vägledande principer. Principerna utgår från resurshushållning vid fysisk planering, markförvaltning, lokaliseringsbehov, byggande och arkitektur som kan illustreras i en resurshierarki eller fyrstegsprincip (nedan beskrivs och illustreras Boverkets fyrstegsprincip).

Dessa vägledande principer kommer bidra till att ställa om verksamheten till mer hållbara arbetssätt samt nå uppsatt milstolpe och minska kommunens totala klimatutsläpp.

Gemensamt för alla principer är att det är viktigt att klimatfrågan kommer in tidigt i processen för skapa möjligheter till kostnads-effektiva lösningar.

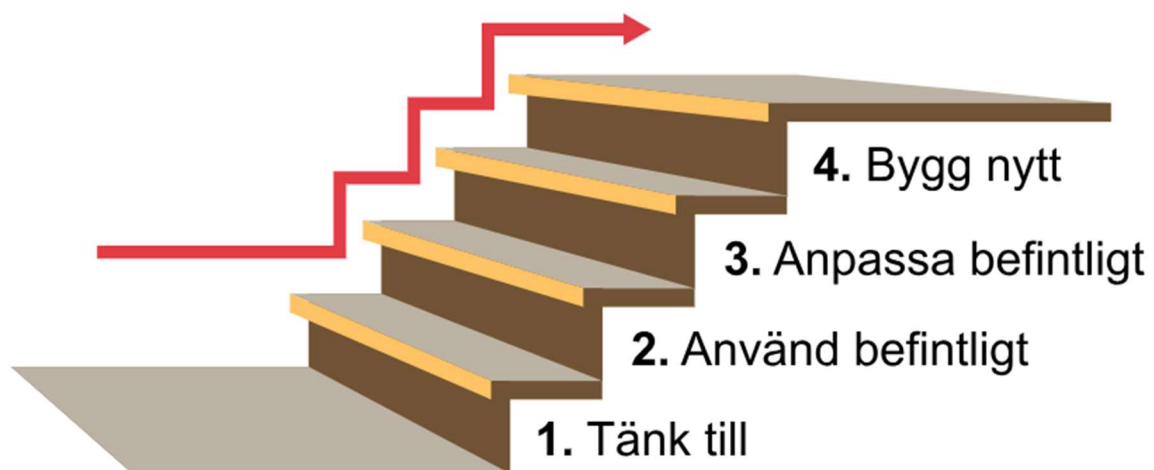

Illustration: Boverket/Tryckcentrum

1. Tänk till

Det mest klimatsmarta är att inte riva befintliga vägar, anläggningar och byggnader, att överväga att inte bygga alls samt att vårda och bevara befintliga och fungerande strukturer i form av byggnader och anläggningar. Första steget är därför att tänka till, analysera och

beskriva syftet och behoven. Fundera på om eventuellt behov kan tillgodoses utan att göra stora förändringar. Det är även viktigt med samverkan i tidiga skeden mellan olika enheter för att samordna byggprojekt och planera eventuella insatser utifrån både ekonomiska och klimatomässiga aspekter.

2. Använd befintligt

Analysera och beskriv åtgärder som bidrar till att tillgodose behoven, med hjälp av befintliga vägar och byggnader. Finns det befintliga byggnader och vägar som kan bidra till att täcka behoven?

- Går det att nyttja den byggda miljön effektivare?
- Går det att använda underutnyttjade lokaler och bostäder bättre eller effektivare (både kommunala och privatägda)?
- Går det att förlänga livslängden på befintliga byggnader, vägar och anläggningar så att de kan möta behoven även i framtiden?
- Går det att behålla befintliga strukturer när vi planlägger ett område, så att vägar kan återanvändas istället för att flyttas?

3. Anpassa befintlig

Analysera och beskriv åtgärder som bidrar till att tillgodose behoven genom anpassningar, ändringar, renoveringar, kompletteringar, tillbyggnader, ombyggnationer av befintliga byggnader och andra befintliga byggnadsverk.

Prioritera att bevara, vårda och **anpassa befintliga** byggnader och anläggningar för att förlänga livslängden och minska behovet av nytt.

Beakta alltid möjligheten att ta in återbrukat material i så stor utsträckning som möjligt.

4. Bygga nytt

Välj rätt plats och nyttja befintlig infrastruktur, kollektivtrafiknära och på redan ianspråktagen mark. Undvik också att bygga på orörd naturmark för att skydda biologisk mångfald och ekosystem samt bevara framtida kol-

inlagring. Beakta också mark- och grundförhållandena för undvika onödiga klimatutsläpp till följd av omfattande mark- och grundläggningsarbeten.

Designa byggnader för att minimera materialåtgången och således klimatpåverkan. Källare och garage under byggnader står för en stor påverkan, liksom komplicerade indrag och språng i fasad eller tak. Byggnadens formfaktor och fönsterandel påverkar också klimatpåverkan.

Utgå från cirkulära designprinciper genom att bygga med flexibla lösningar som möjliggör att byggnader kan anpassas för olika användningsområden över tid. Detta förlänger byggnadens livslängd och minskar behovet av nybyggnation och ombyggnation. Designa också byggnader så att de enkelt kan demonteras och byggelement och material återbrukas eller återvinnas vid eventuell framtida rivning eller anpassning.

Välj byggmaterial som är förnybara, återvunna och/eller med så låg klimatpåverkan som möjligt. Att använda de mängder, kvaliteter och dimensioner som behövs för att tillfredsställa behovet är en viktig utgångspunkt. Det vill säga, använd inte tjockare väggar än vad som behövs eller högre kvalitet på betong än vad som krävs för hållfastheten.

Bästa sättet att minska klimatpåverkan från byggnation – att inte bygga alls!

Planera och designa för att undvika och minimera att avfall uppstår, utgå till exempel från standardmått för att undvika att det uppstår oundvikligt spill. Upprätta rutiner för att förebygga, återanvända och återvinna bygg- och rivningsavfall i projekten. Återbruka inom kommunens olika projekt om möjligt. Samarbeta med materialleverantörer för att möjliggöra att returnera material som inte används och så vidare.

Under produktionen är det viktigt att uppmärksamma krav på arbetsmaskiner samt krav på fordon och transporter. Välj alltid fossilfria bränslen (100 % HVO100) och ställ krav på elektrifierade maskiner i den takt som marknaden tillåter för att sträva mot

utsläppsfritt. Planera även för en hållbar masshantering inom projektet, i andra projekt inom kommunen eller inom länet.

Samtliga principer och ställningstaganden behöver utgå från ett livscykelperspektiv på miljö, hälso- och klimatpåverkan, materialens kvalitet och livslängd samt kostnadseffektivitet över tid. Vid nybyggnation, renovering, ombyggnation och tillbyggnad ska en hög energieffektivitet och låg resursanvändning eftersträvas utifrån byggnadens/anläggningens livslängd. Avvägningar mellan energi- användning och materialanvändning bör analyseras och beräknas för att välja det alternativet ur ett miljö-, hälso- och klimatperspektiv.

4.2 Åtgärdsområden

Färdplan för minskad klimatpåverkan från byggande består av sju åtgärdsområden. Under varje rubrik finns en kort beskrivning av varje åtgärdsområde. Tillhörande aktiviteter återfinns i separat aktivitetslista, en sammanfattning av några av aktiviteterna finns under 4.4.

4.2.1 Bevara, omvandla och förvalta

Området innefattar att vi alltid utgår från att vi ska bevara, omvandla eller bygga om till förmån för att bygga nytt. Utgångspunkten är att våra byggnader, vägar och anläggningar är resurser som ska vårdas och förvaltas för att öka livslängden. För att minska behovet av nybyggnation ska vi arbeta för att optimera användningen av befintliga byggnader och vägar genom att till exempel återanvända och förädla, samlokalisera och att nyttja byggnader över hela dygnet. Området innefattar också att bygga med flexibla lösningar för att öka möjligheten att omvandla byggnaderna längre fram till andra behov.

4.2.2 Klimatprioriterad fysisk planering

Området innefattar att klimatfrågan ska integreras i vår fysiska planering och utgöra ett stöd och bidra till ett klimatsmart och cirkulärt byggande samt förlängd livslängd på byggnader, material och miljöer. Våra planer ska utformas så att förutsättningar skapas för framtida klimatlösningar och innovation samt inte utgöra ett hinder för bland annat användning av återbrukade material. Det ska också vara möjligt att prioritera planerna ur ett klimatperspektiv.

4.2.3 Cirkulärt byggande och resurseffektivitet

Området innefattar att bygga med återbrukat material samt att skapa förutsättningar att cirkulera material i framtiden genom att bygga

demonterbart. Det handlar också om att skapa förutsättningar för att cirkulera massor lokalt inom egna projekt, i kommunen eller regionalt för att minimera transporter.

4.2.4 Klimatsmart produktion

Området innefattar att vi ska verka för att minska klimatpåverkan under byggproduktionen genom minskade transporter, fossilfria bränslen och resurseffektiv avfallshantering, förädling på plats samt främja elektrifierade alternativ.

4.2.5 Hållbara inköp

Området innefattar att vi ska använda upphandling, inköp och markanvisningar som ett verktyg för att driva klimatomställningen. Klimatkrav ska ingå på ett tydligt sätt i alla våra avtal och upphandlingar och följas upp löpande.

4.2.6 Beräkning och uppföljning

Området innefattar aktiviteter för att möjliggöra beräkning, mätning och uppföljning av klimatutsläpp som är genererade av vår stadsplanering och våra byggprojekt, till exempel metoder, beräkningsanvisningar samt IT-system som möjliggör visualisering och uppföljning.

4.2.7 Samverkan och incitament

Området innefattar aktiviteter där planering, samverkan och samordning i frågorna behöver upprättas eller förbättras.

4.3 Rekommendationer för realisering av färdplan

Med utgångspunkt i ovan vägledande principer och åtgärdsområden följer här rekommendationer på en strategisk nivå för att lyckas realisera färdplanen och bidra till att nå det övergripande klimatmålet samt nå den beslutade milstolpen om att minska klimatpåverkan från byggskedet med 50 procent till 2030.

Engagerad ledning och tydliga mandat

Det är avgörande att ledningen tydligt visar att arbetet med att minska klimatpåverkan är prioriterat, vägs in i beslut och får ta resurser i anspråk. Beslut i styrgrupper, ledningsgrupper och politik måste ge en tydlighet i prioriteringar. Klimat måste också integreras i ordinarie processer, rutiner och blir en del av det vardagliga arbetet. Målkonflikter kommer uppstå och det är viktigt med en tydlig intention och samsyn i frågan.

Fortsatt arbete:

- Ledningen behöver vara fortsatt involverad och stödja processen genom tydliga mandat, prioriteringar och resursfördelning.
- Klimatfrågan prioriteras och vägs in i de beslut som fattas och tas höjd för i budgetarbetet för att understödja arbetet att nå uppsatt klimatmål.
- Klimatpåverkan utgör en del av beslutsunderlag jämte kostnader.
- Aktiviteter framtagna i arbetet ägs av respektive ansvarig enhet och respektive ledning ansvarar för att skapa rätt förutsättningar för genomförandet.
- Ledningen ansvarar för att förankra och integrera arbetet i enlighet med kommunens målstyrningsmodell.
- Relevanta processer, rutiner och dokument uppdateras med färdplanens intention och ambition.

Aktivitetslistan - en central del av genomförandet

En central del av färdplanen är aktivitetslistan, som ska vara ett kommunkoncern-övergripande levande dokument där status och framdrift uppdateras löpande. Detta ger hela verksamheten en översikt över de olika åtgärdsområdena, vilket kan liknas vid portföljer av aktiviteter – både planerade, pågående, genomförda och framtida. Varje verksamhet ska kontinuerligt arbeta med de aktiviteter som har identifierats som viktiga för att minska klimatpåverkan.

Fortsatt arbete:

- Förankra och informera om färdplan och aktivitetsplan i respektive organisation och nämnd samt bolagsstyrelse.
- Införliva identifierade och prioriterade aktiviteter i respektive enhets verksamhetsplanering i Stratsys samt följ upp dessa i kommunens planerings- och uppföljningsprocess. Bolag som inte använder Stratsys införlivar aktiviteter i respektive bolags verktyg för verksamhetsplanering och uppföljning och rapporterar status löpande till projektledare för utvecklingsuppdraget.
- Planera för genomförandet av aktiviteterna (tidsätts, prioriteras och ansvarsfördels) och följa upp dessa minst tertiälvis enligt kommunens styrmodell.
- Genomföra och följa upp aktiviteterna enligt uppsatt tidplan. Nya aktiviteter identifieras löpande och aktiviteter för

kommande år fastställs senast i samband med verksamhetsplaneringsarbetet.

- En uppdaterad aktivitetslista fastställs en gång per år.

Minskad klimatpåverkan från tidiga skeden

Punkten berör åtgärdsområdena ”Bevara, omvandla och förvalta”, ”Klimatfokuserad fysisk planering” samt ”Cirkulärt byggande och resurseffektivitet”.

I de tidiga skedena har vi som störst möjlighet att göra vägval och ta beslut som undviker eventuella framtida utsläpp i senare skeden. Klimataspekten behöver implementeras och styra våra behovsanalyser och fysiska planering när behov dyker upp. Planerings- och lokaliseringsprocessen är viktiga moment där vi har stora möjligheter att undvika utsläpp genom att till exempel samlokalisera, anpassa och bygga om befintliga lokaler istället för att bygga nytt. Översiktsplanen ska tydligt ange riktning för klimatarbetet och detaljplaner ska möjliggöra klimatsmarta val. Inom ramen för

vad som är möjligt och rimligt bör även tidigare planering anpassas och förbättras utifrån nya klimatambitioner.

Klimatpåverkan från förändrad markanvändning har visat sig vara i samma nivå som klimatpåverkan från materialanvändning och processer under byggskedet, varför det är extra viktigt att analysera val av plats noga i planeringsskedet och bevara värdefull naturmark och kollager.

Fortsatt arbete:

- Identifiera nya milstolpar och relevanta nyckeltal för tidiga skeden. Detta arbete görs gemensamt inom projektgruppen för en gemensam målstyrning och uppföljning.
- Vid framtagande av ny översiktsplan behöver klimataspekten införlivas och ge en tydlig riktning för klimatarbetet.
- Ta fram markstrategi för vilken mark som ska bevaras och vilken som kan bebyggas.
- Utred hur klimatfrågan kan införlivas i vår fysiska planering.
- Starta upp samverkansgrupp för samlokalisering.
- Starta upp samverkansgrupp för klimatfokuserad planprocess.

Minskad klimatpåverkan från byggskedet

Punkten berör åtgärdsområdena ”Klimatsmart produktion och ”Beräkning och uppföljning”.

Alla byggprojekt inom kommunkoncernen ska klimatberäknas och kravställa en stegvis minskning av klimatutsläppen från och med 2025 i enlighet med framtagna vägledning (se bilaga 1) och resultatet från dessa beräkningar ska sammanställas, följas upp och jämföras med framtagna målnivåer och milstolpe.

De vanligaste, effektiviserande åtgärderna för minskad klimatpåverkan under byggskedet är:

- Välj rätt plats för att minimera klimatutsläppen från markanvändning.
- Optimera byggnadsverkets utformning och placering genom resurseffektiv design.
- Optimera och minimera materialanvändningen.
- Använd klimatförbättrade material såsom betong, stål, armering.
- Förebygg, återanvänd och återvinn byggavfall.
- Använd återbrukade material och massor.
- Bygg helt eller delvis i trä.
- Fossilfria eller utsläppsfria entreprenader.
- Energieffektiviseringsåtgärder i hela värdekedjan.

Fortsatt arbete:

- Anställa en klimatspecialist för vägledning, expertkompetens, beräkningsstöd och uppföljning av milstolpe.
- Upphandla ett systemstöd för beräkningar, uppföljning och visualisering av klimatpåverkan från byggande.
- Ta fram process för hur kommunens alla byggprojekts klimatutsläpp ska sammanställas, följas upp och visualiseras.
- Genomföra klimatberäkningar av alla byggprojekt.
- Ställ krav på en stegvis minskning av klimatutsläppen mellan 2020 och 2030 i alla nya byggprojekt, entreprenadupphandlingar och markanvisningar i enlighet med framtagna vägledning (se bilaga 1). Målnivåer i bilagan ska ses som ett minimum och vi ska alltid sträva efter att minska klimatpåverkan så mycket vi kan.
- Följ upp klimatpåverkan som indikatorer i Stratsys årligen.
- Starta upp samverkansgrupp avseende återbruk.
- Starta upp samverkansgrupp avseende ROT-projekt.
- Starta upp samverkansgrupp avseende masshantering.
- Starta upp samverkansgrupp avseende gemensam projektplanering.

Hållbara inköp

Upphandling har utpekats som ett viktigt verktyg för klimatomställningen. Att ta fram koncerngemensamma krav och målnivåer skapar en tydlighet mot våra anlitade entreprenörer och leverantörer samt effektiviserar våra inköp och upphandlingar.

Fortsatt arbete:

- Starta upp samverkansgrupp för kommunkoncerngemensamma upphandlingskrav och nivåer.
- Ta fram gemensamma kravställningar inom relevanta områden.
- Ta fram interna rutiner för uppdateringar och uppföljning av avtal.

Samverkan och incitament

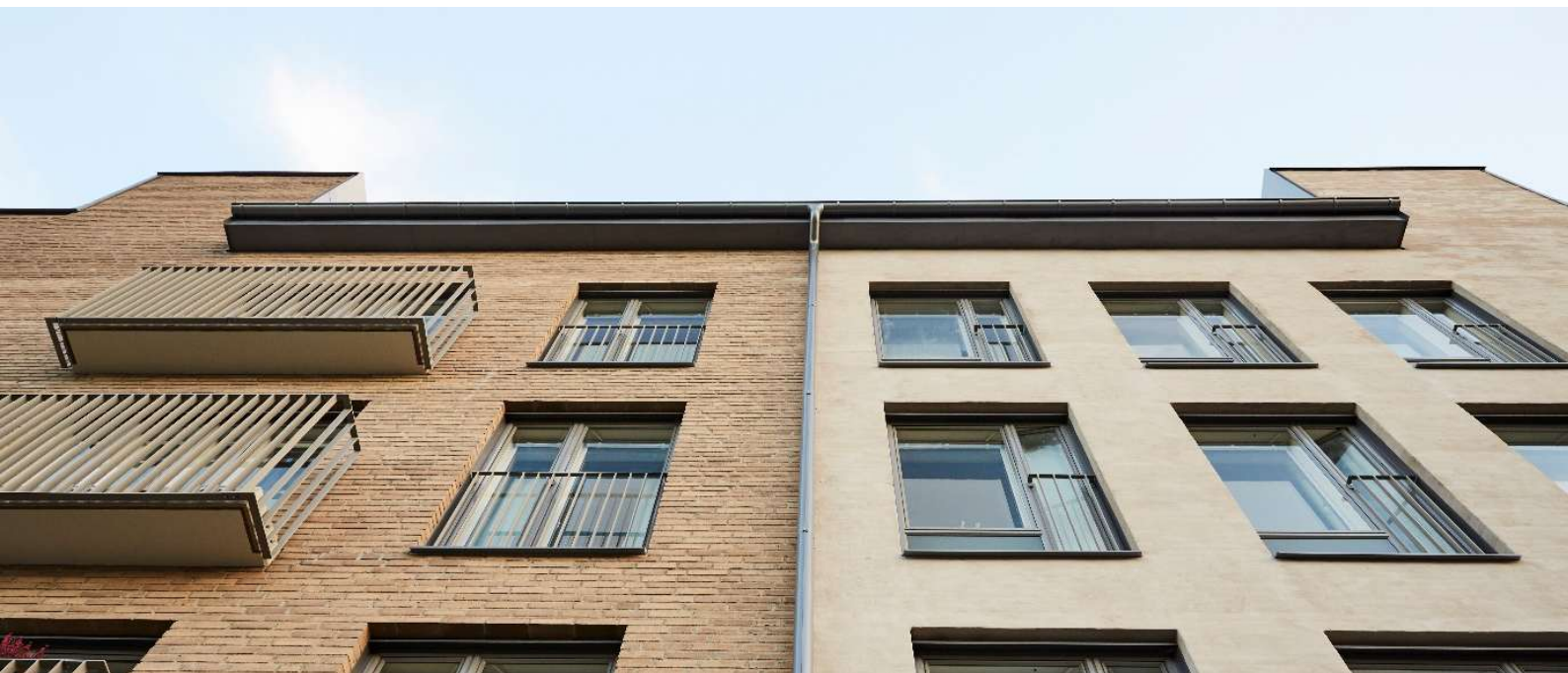
För en effektiv framdrift i projektet och för att hitta kostnadseffektiva lösningar behöver vi fortsätta samarbeta inom kommunkoncernen. Det är viktigt att det fortsättningsvis avsätts resurser för detta arbete. Det har framkommit ett tydligt behov av nya samverkansgrupper framåt. Projektgruppen inom utvecklings-

uppdraget kommer fortsättningsvis vara en sammanhållande och samverkande funktion för fortsatt arbete.

För att öka kompetensen, och hålla sig uppdaterade och involverade i pågående utvecklingsarbete är det viktigt att fler engagerar sig i forum som Klimatarena Stockholm, Klimatkommunerna, beställarnätverk för klimatneutral anläggningssektor och andra nätverk och samverkansforum. Genom att delta aktivt i dessa nätverk kan vi dra nytta av den senaste forskningen, kunskapen och bästa praxis samt få draghjälp i arbetet.

Fortsatt arbete:

- Starta upp samverkansgrupper och skapa en plan framåt för berörda områden.
- Delta i relevanta nätverk och forum, till exempel Klimatarena Stockholm.
- Fortsatt engagemang och deltagande i projektgrupp för Minska klimatpåverkan.
- Utöka projektgruppen med fler berörda funktioner i organisationen såsom plangrupp och bygglov.

4.4 Prioriterade aktiviteter och åtaganden

Här följer en sammanfattning av viktiga aktiviteter och åtaganden som verksamheterna avser att genomföra kopplat till våra åtgärdsområden. Alla aktiviteter återfinns i en separat aktivitetslista.

Bevara, omvandla & förvalta	• Vi utreder alltid hur vi kan nyttja och anpassa befintligt samt undvika att riva och skapa behov för nytt. • Vi vårdar och förvaltar våra byggnader, vägar och anläggningar för en längre livslängd. • Vi arbetar aktivt för ökad samlokalisering och nyttjande av redan befintliga byggnader.
Klimat-prioriterad planering	• Vi utreder hur vår fysiska planering kan möjliggöra klimatlösningar, innovation och främja återbruk. • Vi utreder vilken mark som ska bevaras ut ur ett klimatperspektiv inför kommande översiktsplan. • Våra prioriteringsgrunder främjar planer med tydligt klimatfokus.
Cirkulärt byggande & resurs-effektivitet	• Vi samverkar och tar fram nya arbetssätt som gynnar cirkulära lösningar och ökar användningen av återbrukade material och byggvaror. • Vi startar upp två cirkulära projekt som lärande case. • Vi utreder möjligheten till en återbrukscentral och masshanteringsanläggning inom kommunen.
Klimatsmart produktion	• Vi minskar klimatpåverkan från byggskedet enligt vårt klimatmål. • Våra entreprenader är 100 % fossilfria och vi strävar efter utsläppsfritt med ökad elektrifiering. • Vi optimerar och minimerar materialanvändningen för minskat avfall och klimatpåverkan.
Hållbara inköp	• Vi ställer klimatkrav i inköp och upphandlingar. • Våra entreprenadmallar innehåller klimatkrav som skruvas åt stegvis. • Våra ramavtal ställer höga krav på klimatpåverkan. • Vi har rutiner för uppföljning av våra avtal.
Beräkning & uppföljning	• Vi beräknar och följer upp vår klimatpåverkan från byggande. • Vi förstärker organisationen med specialistkompetens inom klimatberäkningar. • Vi har systemstöd som effektivt hjälper oss beräkna, att aktivt välja material och metoder med låg klimatpåverkan samt visualisera framdriften. • Vi har nyckeltal och indikatorer för att effektivt mäta och följa upp vårt klimatarbete.
Samverkan & incitament	• Vi deltar aktivt i Klimatarena Stockholm och andra relevanta nätverk. • Vi har flera koncernövergripande samverkansgrupper för att hitta gemensamma lösningar och synergier. • Vi samverkar med aktörer inom kommunen och skapar incitament för att minska klimatpåverkan inom kommunen.

Sollentuna kommun 2025

Kommunledningskontoret
Samhällsbyggnadsavdelningen
Projektledare Charlotta Hedberg

Sollentuna